

Brideshead Revisited

TONEELHUIS, DE WARME WINKEL, FLORIAN MYJER & ABKE HARING

Unpack me

Elke Huybrechts
Gezien op 24 oktober 2024
Bourla Schouwburg, Antwerpen

‘Brideshead revisited’ is een roman van de Engelse schrijver Evelyn Waugh uit 1945. De Warme Winkel, Florian Myjer en Abke Haring baseerden er hun gelijknamige voorstelling op. Het boek genoot lange tijd een cultstatus in queer kringen omdat de twee mannelijke hoofdpersonages een onuitgesproken romance hadden maar raakte ondertussen een beetje in de vergetelheid. Aan Myjer en Haring om het boek vanonder het stof te halen en daar verandering in te brengen. Of toch niet helemaal. Het verhaal blijft ingepakt op de achtergrond staan.

29 OKTOBER 2024

In de roman ‘Brideshead revisited’ blikt ene Charles Ryder, die tijdens de laatste jaren van WO II als legerofficier op het landgoed Brideshead gestationeerd is terug op een onvergetelijke zomer die hij voor de oorlog doorbracht op datzelfde landgoed. Charles herinnert zich zijn homo-erotische vriendschap met Sebastian Flyte, wiens aristocratische en streng katholieke familie het landgoed Brideshead Castle bezit. Sebastian levert een strijd met het geloof en om zijn schuldgevoel over het gebrek daaraan te verdrukken, grijpt hij naar de alcohol. Sebastian en Charles’ wegen scheiden uiteindelijk, zonder dat hun liefde ooit uitgesproken of fysiek beleefd wordt. Charles begint een relatie met Sebastians zus Julia, maar die wordt door haar strenge katholicisme gedwarsboomd. Ryders terugblik is vervuld van nostalgie naar een idyllische tijd, een vervlogen tijdperk. Die insteek nemen Myjer en Haring mee in hun vertaling naar de scène.

Waugh’s roman dient echter enkel als aanleiding voor de voorstelling. Het narratief blijft achterwege. Dat is een bekende strategie in het werk van Florian Myjer en De Warme Winkel, het gezelschap waartoe hij zich de laatste jaren verbond. Ook voorstellingen als ‘Oorlog en vrede’ (2019), ‘Lady Chatterley’s

Lover' (2021) en 'Mann mann mann' (2022) namen een literair werk of oeuvre als uitgangspunt voor het stuk, maar in geen ervan was het de betrachting om het verhaal zelf te brengen. De persoonlijke verhouding van de acteurs tot de thematiek of motieven ervan stond centraal, in een poging die te actualiseren. Dat is nu niet anders, al is er nu natuurlijk een nieuw sausje over diezelfde formule gegoten. Myjer laat de bekende strategie meteen zien in de openingsscène: hij zegt dat hij 16 jaar is en dat hij – wanneer hij later groot is, ergens in de dertig – een stuk wil maken over het boek 'Brideshead Revisited'. Zo maakt hij het publiek deel van een nostalgische terugblik op een vroegere versie van zichzelf, de versie die een kinderdroom koesterde. Achter Myjer staat bovendien een grote, ingepakte fontein. De fontein speelt een rol in de roman; het is de plek waar de twee mannelijke hoofdfiguren elkaar dikwijls ontmoeten. Deze fontein is dus nog ingepakt; het verhaal wordt – zoals gedacht - niet 'uitgepakt'.

'Brideshead' was Myjers lievelingsboek in zijn jonge jaren. Hij spiegelt zich aan Sebastian, vertrouwt hij het publiek toe. Vervolgens speelt hij een herinnering na aan een gesprek met een leerkracht Engels waarvan 'Brideshead' ook het lievelingsboek was. Hij confronteert Myjer met de homoseksualiteit van Sebastian, het personage waarmee hij zich identificeert. De reactie van de 16-jarige Myjer is ontkennend: hij is zelf zeker geen homo. De scène eindigt met Myjer die vanuit die ontmaskeringsangst meermaals brult dat hij als hij 35 is 'Brideshead revisited' zal spelen met Carice van Houten en dat iedereen 'dat moet komen zien'.

Hij zal het verhaal niet gespeeld en geregisseerd krijgen. Het blijft bij de opvoering van een onderzoek.

Alleen is het niet Carice van Houten met wie Myjer het podium deelt, maar Abke Haring. Links vooraan op het podium werd een set opgebouwd die de werkplek voorstelt waar Haring en Myjer de voorstelling bedenken. Ze slurpen samen thee en water aan een grote tafel. Op het moment dat Haring die ruimte betreedt, doet ze zich echter - weliswaar onnadrukkelijk - voor als Carice van Houten. Haring lijkt voor een deel mee te spelen in de kinderdroom van Myjer, maar makkelijk maakt ze het hem niet. Ze heeft het boek niet gelezen, onderbreekt de stamelende Myjer voortdurend en gunt hem het initiatief niet. De ontmoeting is ongemakkelijk: zij walst over hem heen. Er komen barsten in de droom. Hij zal het verhaal niet gespeeld en geregisseerd krijgen. Het blijft bij de opvoering van een onderzoek.

Haring stelt immers voor om te beginnen met de vragen die ze Myjer ter voorbereiding stuurde: uiterst persoonlijke vragen. Ze tikten elk voor zich hun antwoorden in. Dat wordt de belangrijkste handeling van deze voorstelling: twee acteurs die hun vragen en antwoorden aan elkaar voorlezen bij wijze van artistiek onderzoek. Nog los van verdere 'theatralisering' peilen Myjer en Haring naar elkaars verleden, verlangens, seksuele identiteit en gender. Met enige aarzeling lezen zij hun intiemste ontboezemingen voor. De terugblik is dikwijls pijnlijk voor de spelers. Vaak schrikken ze zelf van wat ze ooit neerschreven. Maar wat moet je als publiek met acteurs die zich zo totaal blootgeven? Het staat in schril contrast met de uitvergrote speelstijl en de ironie die eerder de boventoon voerden. Toch heeft deze poging om dichter bij de gevoelens van Myjer en Haring te komen ook iets gekunstelds. Het is echt én gekunsteld en dat

is wat deze voorstelling zo troebel maakt.

Myjer en Haring hebben expliciete theatraliteit nodig als contrast met de wezenlijke urgentie van wat ze te zeggen hebben. Ze vergroten dat contrast uit door Harings aankomst in het atelier drie keer te spelen. 'Brideshead Revisited' revisited. Slim. Telkens is haar entree een tikkeltje anders, steeds wel met die overweldigende energie van Carice van Houten, maar ze verschillen in de uiteenlopende toespelingen op de authenticiteit van de antwoorden. Eerst gaat het over de liefde, daarna over heling. Het zijn de twee thema's uit het boek waarover Myjer het wil hebben. Bij de derde binnenkomst wordt Haring plots kwaad en vraagt ze Myjer waarom hij haar als tegenspeler koos. Wanneer ze hem daarna de vraag voorlegt waarvoor hij zich voor schaamt, komt hij tot de kern van de zaak: hij schaamt zich omdat hij homo is. Hij spiegelt zijn homoseksualiteit aan de onderdrukte representatie ervan in Brideshead, een die haar dieper dan 'diep in de kast' houdt.. Haring dient dus als een surrogaat, niet alleen van Carice van Houten maar ook van een mannelijke acteur, die Myjer niet durfde uit te nodigen om zijn beminde Charles te spelen.

Dan blijft er enkel de ironische patstelling: kijk ons beseffen dat het allemaal niet echt is.

Deze voorstelling toont zijn eigen constructie met nadruk, als om te claimen dat er een werkelijkheid verscholen zit onder talloze lagen fictie. Het verhaal wordt waarachtig door het te ontmantelen is wat ze lijken te denken. Maar wat als hun oprechtheid ook gekunsteld overkomt? Wat moeten we daar dan als toeschouwer mee? Dan blijft er enkel de ironische patstelling: kijk ons beseffen dat het allemaal niet echt is. Is het niet ironisch dat uitgerekend Florian Myjer in 'Een oprechte ode aan de ironie' van zijn gezelschap De Warme Winkel de ironie van zijn oudere collega's in vraag stelt en poneert dat het een masker is om de leegte of een gebrek aan vertelstof te verbergen? Zijn statement wordt later in de voorstelling onderuit gehaald en dat maakt hem ambigu en ongrijpbaar.

Ironische theatermakers wordt niet voor niets verweten dat hun ironie hen belet om stelling of een standpunt in te nemen. Deze voorstelling bouwt een complexe constructie op om tot de vaststelling te komen dat Myjer de homofobie van zijn lievelingsboek geïnternaliseerd heeft. Juist, de vaststelling… En welk standpunt nemen ze daarover in? Het tonen zelf is het standpunt, gewoon laten zien dat het er is. Fair enough. Soms is iets zichtbaar maken al genoeg omdat het die zichtbaarheid niet vaak vergund is. Maar soms kan je iets in één beeld vatten dat meer zegt dan duizend woorden. Het slot is zo'n beeld: Myjer die danst tussen tientallen kleine fonteintjes die de hele scène blank zetten. Queer verlangen dat zich niet langer laat onderdrukken en zich onbeschaamd manifesteert.

Wanneer de voorstelling 'Brideshead revisited' voorbij is, sta ik nog een tijdje aan een van de deuren van de Bourla-schouwburg. Groepjes toeschouwers lopen mij voorbij of blijven even staan en delen hun beleving van wat ze net zagen. Uit de conversaties die ik meepik, weerklinkt eenzelfde teneur: veel mensen begrepen het niet. Bij sommigen hoor ik zelfs een lichte frustratie doorklinken als ze dat opbiechten. Tijdens één van de vraag- en antwoordsessies vertelt Haring dat ze zich in Antwerpen nooit thuis heeft gevoeld omdat mensen er niet echt zeggen wat ze denken. Ik kan me best inbeelden dat het Antwerpse publiek juist niet begreep waarover de voorstelling ging omdat er zoveel 'construct' was. Ze snapten misschien niet helemaal waarom er zoveel omwegen nodig zijn om iets te vertellen dat aan het begin van de voorstelling

eigenlijk al duidelijk was of dat je kan vatten in één sterk scènebeeld. Dat volg ik, tenminste tot op zekere hoogte. De constructie klopt ook wel, ze is intelligent in elkaar gezet. En er wordt effectief iets zichtbaar gemaakt dat voorheen weinig zichtbaarheid had. Dat is wel degelijk een verdienste.